

กลวิธีการกล่าวขัดแย้งในวรรณกรรมภาคใต้ : ตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์

Conflictive Strategies Used in Southern Literary Works:

A Pragmatic Approach

จุไรรัตน์ รัตติโชติ¹ / สุพัตรา อินทนะ² / เรืองเดช ปันเขื่อนขันธ์³

Jurairat Rattichot / Supatra Indana / Ruengdet Pankhuenkhat

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการกล่าวขัดแย้งในวรรณกรรมภาคใต้ : ตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ โดยศึกษาจากบทสนทนาที่มีการกล่าวขัดแย้งในวรรณกรรมภาคใต้ จำนวน 8 เรื่อง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ อัตราส่วนร้อยละ ผลการวิจัย ด้านการศึกษากลวิธีการกล่าวขัดแย้งในวรรณกรรมภาคใต้ ตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ พบว่า บทสนทนาในวรรณกรรมภาคใต้มีการกล่าวขัดแย้งตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ 17 กลวิธี กลวิธีที่ปรากฏมากที่สุด คือ การให้เหตุผล รองลงมา คือการปฏิเสธ การตั้งคำถาม การต่อว่า และการให้คำแนะนำ ตามลำดับ ส่วนกลวิธีที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ กลวิธีการยกตัวอย่าง การให้คำมั่นสัญญา และการอธิบาย นอกจากนี้ประเพณีของวจนกรรมยังมีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการกล่าวขัดแย้ง

คำสำคัญ : กลวิธีการกล่าวขัดแย้ง วจนปฏิบัติศาสตร์ วจนกรรม วรรณกรรมภาคใต้ การกล่าวขัดแย้ง

Abstract

The purpose of this research was to study the conflictive strategies used in Southern literary works by a Pragmatic Approach. The information was gathered by studying the conversations that had

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³ รองศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

strategies in conflicts in 8 Southern literary works. Statistics used to analyze data was percentage.

The results of study showed that there were 17 different conflictive strategies. The most used strategies were giving reasons, refusing, questioning, complaining and giving advice respectively. The least used strategies were giving examples, promising and explaining. In addition, different speech acts affected the conflictive strategy people choose.

Keyword : Conflictive Strategies, Pragmatics, Speech Act, Southern Literary Works, Conflicts

บทนำ

วจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatic) เป็นการศึกษาความหมายของการสื่อสารที่สัมพันธ์กับบริบท ซึ่งเป็นเรื่องทีนอกเหนือไปจากการศึกษาความหมายที่เกิดจากรูปภาษาหรือโครงสร้าง แต่จะต้องตีความรูปภาษาไปตามบริบทของการสื่อสารซึ่งจะเกี่ยวข้องกับผู้พูด ผู้ฟัง และสถานการณ์ของการสื่อสาร โดยศึกษาว่าผู้พูดใช้ภาษาในแต่ละบริบทอย่างไร และเหตุใดจึงใช้ภาษาเช่นนั้น Yule (1996: 3-4) กล่าวถึงความหมายของวจนปฏิบัติศาสตร์ไว้ว่า วจนปฏิบัติศาสตร์เป็นการศึกษาความหมายของผู้พูด (Speaker Meaning) หรือความหมายตามบริบท (Contextual Meaning) กล่าวคือเป็นการศึกษาความหมายในการสื่อสารที่มีมากกว่าคำพูด

ที่สื่อสารกัน (The Study of How More Gets Communicated Than is Said.) ส่วนสุจริตลักษณ์ ตีพิมพ์ (2549 : 175) กล่าวถึงความหมายของวจนปฏิบัติศาสตร์ว่า “การศึกษาการใช้ภาษาในบริบททางสังคมโดยเน้นที่เจตนา และการตีความหมายของผู้ใช้ภาษาเป็นสำคัญ เป็นการศึกษาความหมายของถ้อยคำ (Utterance) ที่ไม่เหมือนกับการศึกษาความหมายของคำหรือความหมายของประโยค”

ในการศึกษาด้านวจนปฏิบัติศาสตร์เท่าที่ผ่านมา วจนกรรม (Speech Acts) เป็นเรื่องทีมีผู้สนใจศึกษาอย่างกว้างขวาง ด้วยเหตุทีเป็นปรากฏการณ์ทางความหมายทีศึกษาในบริบทการสื่อสารทีเป็นธรรมชาติ มโนทัศน์เรื่องวจนกรรมเกิดจากการเล็งเห็นความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันระหว่างความหมายและผู้ใช้ภาษาอย่างชัดเจนนอกจากจะสามารถนำทฤษฎีนี้ไปวิเคราะห์ภาษาในชีวิตจริงได้แล้ว ปัจจุบันยังพบว่าวจนกรรมได้รับความนิยมนำไปวิเคราะห์บทสนทนาในนวนิยายอีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากในนวนิยายมักมีการแสดงความแบายลทางความคิดโดยอาศัยการพูดอย่างอ้อมค้อม การเสียดสี ประชดประชัน แม้กระทั่งในการแสดงความตลก ล้วนเป็นไปเพื่อให้เกิดความสมจริง และบางครั้งก็เป็นวิธีการทีจะให้ผู้อ่าน (ผู้ตีความ) ตระหนักในความเป็นจริงในคำพูดนั้น รวมทั้งยกย่องถึงความสามารถของผู้ประพันธ์

วรรณกรรมเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งโดยมีผู้ส่งสารคือ ผู้ประพันธ์ ผู้รับสารคือผู้เสพงานประพันธ์ สารคือความรู้สึกนึกคิดและทัศนะของผู้ประพันธ์ ในอีกแง่หนึ่งวรรณกรรมคือศิลปกรรมซึ่งมีภาษาเป็นวัสดุ และมีภารกิจหลักคือการตอบสนองความต้องการทางสุนทรียะเช่นเดียวกับศิลปะประเภทอื่น (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2543 :

3) ผู้ประพันธ์จึงต้องพยายามเพ้นและสร้างภาษาให้มีค่าในการสื่อสารมากที่สุด ส่วนผู้รับสารก็ต้องพยายามตีความหมายของบทประพันธ์โดยอาศัยถ้อยคำเป็นเครื่องนำทางและใช้จินตนาการประกอบเนื่องจากวรรณกรรมมีอิทธิพลต่อสังคม มีอำนาจในการโน้มน้าวความคิดและสร้างจิตสำนึกทางสังคมแก่ผู้รับ บทบาทของนักประพันธ์ในการเป็นผู้ชี้ปัญหาและทางแก้จึงได้รับการประเมินคุณค่าเป็นอย่างสูงและวรรณกรรมที่สามารถให้ความเข้าใจในเนื้อหาดังกล่าวมักได้รับการยกย่องว่ามีคุณค่าทางปัญญา ดังที่ เจตนา นาควัชระ (2520 : 15) กล่าวไว้ว่านักประพันธ์ที่ดีก็คือนักประพันธ์ที่พยายามเสาะหาลักษณะและความหมายที่แท้จริงของสังคมของตน แล้วนำมาแสดงออกในวิธีการที่ชี้ให้เห็นว่าเขามีความสนใจรับผิดชอบต่อสังคมนั้น ๆ อย่างแท้จริง

วรรณกรรมที่สามารถกระตุ้นผู้อ่านให้เกิดความสำนึกทางสังคมและในขณะเดียวกันก็สามารถแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของนักประพันธ์นั้นมีลักษณะเด่นตรงกับวรรณกรรมที่เรียกกันว่า วรรณกรรมแห่งความสำนึกเชิงสังคม

นักเขียนภาคใต้เป็นนักเขียนกลุ่มหนึ่งในกระแสและแนวโน้มดังกล่าว วรรณกรรมสมัยใหม่ของนักเขียนภาคใต้ แม้จะเริ่มต้นขึ้นหลังจากวรรณกรรมสมัยใหม่ของส่วนกลางนานหลายทศวรรษ แต่เมื่อก้าวถึงพัฒนาการ นักเขียนชาวใต้สามารถสร้างที่อยู่ที่ยืนในวงการการเขียนของไทยได้อย่างมั่นคงมาตลอด ตั้งแต่ในยุคแรกเริ่มราวทศวรรษที่ 2520-2530 มีบทบาทนำในการสร้าง “กระแส” และ “แนวโน้ม” ของวรรณกรรมไทย งานเขียนของนักเขียนภาคใต้จึงพอประมวลได้ว่าเป็นภาพสะท้อนของชนบทภาคใต้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชนบทภาคใต้ สะท้อนวิถี

ทางสังคมที่กำลังจะหายไป ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงทางบริบทสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวมักเขียนภาคใต้ได้ใช้เป็นข้อมูลในการนำเสนอโดยผ่านทางวรรณกรรมด้วยลีลาภาษาเฉพาะตนของนักประพันธ์ ด้วยเหตุที่งานเขียนของนักเขียนภาคใต้มีลักษณะเฉพาะตัวที่มีการใช้ภาษาแสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นชนบทภาคใต้ การใช้บทสนทนาโต้ตอบกันของตัวละครเต็มไปด้วยอารมณ์ความรู้สึกที่นุ่มนวล อ่อนหวาน บางครั้งก็รุนแรงประชดประชันเสียดสี ในเรื่องของการศึกษาบทสนทนานั้น ทฤษฎีวิจันปฏิบัติศาสตร์เป็นทฤษฎีที่นำมาใช้ศึกษาความหมายในการสื่อสารขณะที่ผู้พูดกับผู้ฟังสนทนากันซึ่งผู้ฟังจะเข้าใจความหมายที่ผู้พูดสื่อออกมา ต้องอาศัยการตีความทั้งจากการสื่อสารและบริบททางสถานการณ์

ในสังคมไทยพบว่าคนไทยมักจะยึดมั่นในเกียรติและศักดิ์ศรีของตน สิ่งนี้ได้กลายมาเป็นพื้นฐานของค่านิยมอื่นๆ คือ ค่านิยมการรักษาหน้า ค่านิยมการหลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์ และค่านิยมการคิดถึงความรู้สึกของผู้อื่นหรือการเกรงใจ สังคมไทยจึงมักจะมองว่าการใช้ภาษาในลักษณะกล่าวแย้งผู้อื่น เช่นการกล่าวปฏิเสธ เป็นสถานการณ์ที่ทำให้คู่สนทนาเสียหน้า อับอาย และถือว่าไม่สุภาพ ดังนั้นการกล่าวแย้งผู้อื่นจึงเป็นสิ่งที่ผู้พูดต้องระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง แต่สำหรับสังคมอื่น การกล่าวแย้งอาจเป็นการใช้ภาษาในแง่บวก หรือเป็นเรื่องธรรมดา เช่น สังคมของชาวอียิปต์ที่เมืองพิตาเดลเพียงเห็นว่าการแย้งเป็นการกระทำในแง่บวกที่ช่วยก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลในสังคม และไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่หยาบคาบ แสดงความดื้อรั้น หรือแสดงถึงการชอบทะเลาะวิวาทดังเช่นที่สังคมอื่นมอง (Schiffirin, 1984 อ้างถึงใน ปวีณา วัชรสุวรรณ,

2548 : 100) หรือในสังคมอเมริกันการกระทำผิดพลาดและการออกความคิดเห็นโต้แย้งถือเป็นเรื่องปกติ (Barnlund and Yoshioka, 1990 อ้างถึงใน สุภาสิณี โพธิวิทย์, 2547 : 2) ในสังคมชาวยิวและอเมริกันดูเหมือนว่าการแสดงความเห็นกล่าวแย้งคู่สนทนาเป็นการแสดงความคิดเห็นเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจ ดังนั้นการใช้ภาษาเพื่อแสดงกลวิธีการกล่าวขัดแย้งของคนยิวและอเมริกันจึงแตกต่างจากสังคมไทย ซึ่งยอมแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของการใช้ภาษาในแต่ละสังคม แสดงให้เห็นว่าแต่ละสังคมแต่ละวัฒนธรรมต่างมีเหตุผลในการเลือกใช้ภาษารวมทั้งมีมุมมองเกี่ยวกับการใช้ภาษาแตกต่างกัน ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นได้จากการใช้ภาษาของคนในสังคมนั้น โดยเฉพาะภาคใต้มีภาษาพูดประจำถิ่นที่ห้วนสั้น กระชับมีสำเนียงเสียงห้วน พูดเร็ว นอกจากนี้คนใต้อาจมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือ เป็นคนตรงไปตรงมา จริงใจ ด้วยบุคลิกลักษณะดังกล่าวจึงน่าจะก่อให้เกิดการขัดแย้งกันได้มากกว่าภาคอื่นๆ ดังนั้นการศึกษากลวิธีการกล่าวขัดแย้งในวรรณกรรมภาคใต้อาจจะสะท้อนให้เห็นลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรมชาวใต้ได้เช่นกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีการกล่าวขัดแย้งในวรรณกรรมภาคใต้ ตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

พัฒนาการวรรณกรรมภาคใต้ตั้งแต่

ปี พ.ศ. 2524- ปัจจุบัน

สมัยวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และรุ่งอรุณแห่งประชาธิปไตย (พ.ศ. 2524 จนถึงปัจจุบัน) จาก พ.ศ. 2524 เป็นต้นมา สภาพสังคมไทยเริ่มฉายแวว

ให้เห็นความเป็นประชาธิปไตย หรืออาจเรียกได้ว่า ยุครุ่งอรุณแห่งประชาธิปไตย สภาพสังคมไทยและลักษณะวรรณกรรมเปลี่ยนแปลงไปหลายด้าน (ไพโรธ เลิศพิริยกุล, 2539 : 208)

ในด้านวรรณกรรม ยังมีการห้ามหนังสือบางประเภทออกเผยแพร่สู่ประชาชน เช่น เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2523 นายประเทือง กิริติบุตร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ลงนามคำสั่งและประกาศในราชกิจจานุเบกษา เรื่อง เอกสารสิ่งพิมพ์ต้องห้าม 96 รายการ ซึ่งพอประกาศออกมาก็ได้รับการคัดค้าน ในที่สุดก็มีการแก้ไขคำสั่งลงหนังสือต้องห้ามจาก 96 รายการเหลือเพียง 13 รายการ ในด้านหนังสือพิมพ์นั้น ไทยรัฐ ถูกสั่งปิดและมติชนรายวันถูกตรวจค้น แต่หลังจากนั้นไม่นานเหตุการณ์ก็ค่อยๆ คลี่คลายไปตามลำดับ (ไพโรธ เลิศพิริยกุล, 2539 : 208-209) ในช่วงทศวรรษ 2520 - 2530 แม้วรรณกรรมการเมืองจะอับเฉาลงไปตามสภาพการณ์ในสังคมไทยแต่ไฟซึ่งจุดขึ้นมาจาก พ.ศ. 2516 ยังไม่หมดเชื้อ กลับขยายไปสู่แวดวงกว้างกว่านักเขียนและนักอ่านถูกกระตุ้นให้เพ่งมองสังคมรอบตัวด้วยความเอาใจใส่ มองเห็นปัญหาสังคม มีทัศนะกว้างขวาง วรรณกรรมในทศวรรษนี้ยังสะท้อนสังคมท้องถิ่น เน้นทางด้านวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมซึ่งกำลังถูกกลืนหายไปในความก้าวหน้าทางวัตถุของสังคมใหม่ ลูกอีสาน ของคำพูน บุญทวี คือรักและหวัง ของ วัฒน์ วรรณยางกูร หมู่บ้านอาบจันทร์ ของ มาลา คำจันทร์ อ้อมอกภูเขา ของ เฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม ล้วนสะท้อนทัศนะคล้ายคลึงกันในประเด็นนี้ (วินิตา ดิถียนต์, 2533 : 526)

นอกจากนี้งานวรรณกรรมในยุคนี้ยังตีแผ่ปัญหาในหลายๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศที่ปรากฏในเรื่อง อันธกาล ในเรื่องนี้ทมิยันต์

สร้างให้ตัวละครอันธกาลถูกผู้ชายใช้กำลังชื่นใจ ทำให้ชีวิตของเธอต้องยอมทนต่อระบบชายเป็นใหญ่ ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่าในเพศชายมีความดิบเถื่อน ใช้กำลังกับเพศหญิง ลูกชายของอันธการจึงเป็นภาพแทนของผู้ชายที่จ้องจะใช้อำนาจกดขี่ข่มขู่หญิง และตระหนักในฐานะผู้เหนือกว่า นอกจากนี้ก็ยังมีผลงานของกฤษณา อโศกสิน ที่กล่าวถึงความวิปริตทางเพศในนวนิยายเรื่อง ประตูที่ปิดตาย นวนิยายเรื่องนี้ แสดงให้เห็นภาพสังคมที่ปิดบังของชาวเกย์ ในยุคนั้นได้เป็นอย่างดี เป็นเรื่องเกี่ยวกับเพศที่สาม หรือรักร่วมเพศอย่างเปิดเผย ปัญหาการอบรมเลี้ยงดูเยาวชนที่ผิดพลาดในเรื่อง ทองเนื้อเก้า ปัญหาที่เกิดขึ้นจากพ่อที่เลี้ยงดูและให้ความรักกับลูกไม่เท่ากัน ตามใจและรักลูกในทางที่ผิดลูกจึงกลายเป็นเด็กนิสัยไม่ดี ในเรื่อง ตราไว้ในดวงจิต ส่วนนวนิยายเรื่อง สุดแต่ใจจะไขว่คว้า เป็นนวนิยายที่แสดงให้เห็นว่ามิตรภาพที่แท้จริงมีคุณค่ามากมาย ซึ่งผลงานทั้ง 3 เรื่องเป็นผลงานของโบตัน นอกจากปัญหาเรื่องเพศ ปัญหาเยาวชนแล้วงานในยุคนี้ก็ยังปรากฏเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการด้วย ดังเช่นในนวนิยายเรื่อง บุชบกใบไม้ ของกฤษณา อโศกสิน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่างานวรรณกรรมในยุคนี้ไม่ผูกติดกับปัญหาเพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่งในสังคมเหมือนกับงานวรรณกรรมในยุคก่อนหน้าที่มีกล่าวถึงเฉพาะปัญหาการเมือง

ในส่วนของนักประพันธ์ภาคใต้ แม้ส่วนหนึ่งของกระแสธารความคิดอาจกล่าวได้ว่าไม่อาจแยกขาดจากส่วนกลาง อย่างไรก็ตามแรงกระตุ้นจากประสบการณ์ในท้องถิ่นก็มีส่วนในการตีความและตั้งคำถามต่อชีวิตและสังคมอยู่ไม่น้อย ในช่วงหลังปีพ.ศ. 2524 กวีชาวใต้ที่แสดงแนวคิดในเชิงวิพากษ์ได้อย่างโดดเด่นคืออังคาร กัลยาณพงศ์ จด

เด่นของอังคารอยู่ที่การสื่อความคิดผ่านบทกวีโดยไม่มีรูปแบบตายตัวทางฉันทลักษณ์ อังคารเริ่มมีผลงานมาตั้งแต่ยุคแสวงหา (ช่วงปี พ.ศ. 2505 จนถึงก่อน 14 ตุลาคม 2516) ผลงานชิ้นสำคัญในช่วงนั้นคือบทกวี วัฏทะเล ซึ่งตีพิมพ์ใน สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับปฐมฤกษ์ ที่มีสุลักษณ์ ศิวรักษ์ เป็นบรรณาธิการวารสารฉบับนี้มีบทบาทในการกระตุ้นปัญญาความคิดแก่ปัญญาชน และสร้างนักคิดนักเขียนในช่วงนั้นอย่างสูงกล่าวคือ “เป็นผู้นำไปในการตั้งคำถามและหาคำตอบด้วยการศึกษาข้อเท็จจริงของสังคม ประกอบการไตร่ตรองในคุณค่าต่างๆ ทั้งทางจริยธรรม สังคม และการเมือง” (ดวงมน จิตรจันทน์, 2541 : 221) อังคาร ยังสร้างงานอยู่ในช่วงหลังปี พ.ศ. 2524 ผลงานสำคัญในช่วงหลังคือ ปณิธานกวี ซึ่งได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน หรือรางวัลซีไรต์ ประจำปีพ.ศ. 2529

นอกจากอังคาร กวีที่โดดเด่นอีกคน คือ จิระนันท์ พิตรปรีชา ผลงานโดดเด่นของจิระนันท์คือรวมบทกวีชุด ใบไม้ที่หายไป ซึ่งได้รับรางวัลซีไรต์ประจำปีพ.ศ. 2532 หากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองคือช่วงตุลาคม 2519 คือบริบททางสังคมที่ก่อให้เกิดรอยแผลและการเติบโตอย่างเรียนรู้จนก่อพัฒนาการเป็นงานประพันธ์อีกช่วงหนึ่งหลังยุควรรณกรรมเพื่อชีวิต สำหรับจิระนันท์ก็กล่าวได้ว่าแรงกระตุ้นทางปัญญาดังว่านั้นก็นับเป็นประสบการณ์ตรง หลังเหตุการณ์นองเลือดทางการเมืองจิระนันท์หนีเข้าป่าไปร่วมต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และกลับจากป่าคืนเมืองหลังรัฐบาลประกาศให้ผู้ร่วมต่อสู้กลับมาดำเนินชีวิตในฐานะพลเมืองตามนโยบาย 66/2523 เช่นเดียวกับนักคิดนักเขียนอื่นๆ ในรุ่นเดียวกัน เช่น วัฒน์ วรรลยางกูร วิสา ศัญทัพ รวมทั้ง ศิลา โคมฉาย นักประพันธ์ชาว

ได้อีกคนหนึ่งที่จะได้กล่าวถึงต่อไป

งานของจิระนันท์นับเป็นกระแสส่วนหนึ่งของยุคสมัย หลังกลับจากป่าคืนเมืองของนักศึกษาปัญญาชนพร้อมกับการค้นพบความจริงว่าแนวคิดแบบสังคมนิยมก็ไม่ใช่คำตอบ วรรณกรรมแนวเพื่อชีวิตก็เสื่อมความนิยมลง นักประพันธ์หันไปมองสังคมในแง่มุมที่กว้างขึ้น ดังได้กล่าวถึงพัฒนาการทางด้านเนื้อหาในงานของนักประพันธ์สตรีบางส่วน อาทิ ทมยันตี โบตัน และกฤษณา อโศกสิน ก่อนหน้านี้ จิระนันท์ก็นับเป็นส่วนหนึ่งของกระแสธารนี้ หากเทียบกับงานในกลุ่มของนักเขียนหญิงด้วยกัน จุดเด่นของจิระนันท์อาจจะอยู่ที่การผ่านประสบการณ์ทางการเมืองชนิดเข้มข้น และหากเทียบกับนักเขียนเชิงสังคมนิยมเมืองซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ความแตกต่างของจิระนันท์ก็อยู่ที่มุมมองแบบเพศหญิง ความโดดเด่นของจิระนันท์จึงอาจจะอยู่ในประเด็นการเสนอแนวคิดทางการเมืองอย่างเชื่อมโยงกับมุมมองแนวสตรีนิยม ดังบทกวีที่น่าจะกล่าวได้ว่าเป็น “มงกุฎกวี” สำหรับเธอคือบทกวี อหังการของดอกไม้ ที่ปฏิเสธวิธีคิดในขนบแบบปิตาธิปไตยที่มีมาแต่เดิมและแสดงมุมมองเชิงคุณค่าต่อเพศหญิงอีกด้านอย่างทัดเทียมกับเพศชาย

ในส่วนของงานประพันธ์ประเภทเรื่องสั้น นักประพันธ์ชาวไทยที่โดดเด่นคือ ไพฑูริย์ ัญญา ศิลา โคมฉาย และกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ทั้งหมดนี้เป็นนักประพันธ์ที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ไพฑูริย์ ัญญา ได้รับรางวัลเมื่อปีพ.ศ. 2530 จากรวมเรื่องสั้นชุด ก่อกองทราย ศิลา โคมฉาย ได้รับรางวัลเมื่อปีพ.ศ. 2536 จากรวมเรื่องสั้นชุด ครอบครัวยุคกลางถน ส่วนกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ได้รับรางวัลเมื่อปีพ.ศ. 2539 จากรวมเรื่องสั้นชุด แผ่นดินอื่น การแสดงความคิดในเชิงวิพากษ์ด้วยแรงกระตุ้นจากประสบการณ์ใน

ท้องถิ่นปรากฏอย่างโดดเด่นในงานของนักประพันธ์เหล่านี้ เรื่องสั้นหลายเรื่องในรวมเรื่องสั้นชุด ก่อกองทราย ปรากฏวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นบ้านภาคใต้อย่างชัดเจน เช่น การเลี้ยงวัวชนในเรื่อง คนบนสะพาน ความเชื่อและวัฒนธรรมการเลี้ยงนกเขาในเรื่องสั้นหลายเรื่องเช่น นกเขาไฟ คนต่อนก และผู้ประทุษร้าย เป็นต้น ส่วนงานของศิลา โคมฉาย และกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ แม้เนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจะไม่ปรากฏอย่างโดดเด่นในงานชิ้นที่ได้รับรางวัล แต่แรงกระตุ้นในการสร้างงานที่สามารถอธิบายอย่างเชื่อมโยงกับท้องถิ่นก็เห็นได้อย่างชัดเจนในงานชิ้นต่อมา

ในกรณีของศิลา โคมฉาย เห็นได้ว่าเปลี่ยนแปลงแนวการเขียนจากวรรณกรรมเชิงสังคมนิยมและการเมืองมาสู่วรรณกรรมเชิงปรัชญา และปรากฏการณ์นี้ก็สืบเนื่องจากประสบการณ์ครั้งร่วมต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ดังกล่าวไว้ว่าแรงหนุนที่แท้จริงของการร่วมต่อสู้ในครั้งนั้นไม่ได้เกิดจากความสนใจทฤษฎีปฏิวัติ แต่เกิดจากการได้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่บ้านเกิด ครั้นหนีเข้าป่าไปก็ให้เห็นความเห็นแก่ตัวและการแก่งแย่งชิงดีภายในพรรคฯ เขาจึงได้เรียนรู้ว่าการแก้ปัญหาที่ระบอบอย่างไม่สนใจต่อธรรมชาติของมนุษย์ไม่ใช่ทางออก ดังนั้นจึงเปลี่ยนความสนใจมาที่การพิจารณามนุษย์ในแนวทางของศาสนา (ศิลา โคมฉาย, 2536ก : 15- 18) และแนวทางธรรมะที่เขาใช้ก็คาดเดาได้ว่าเป็นแนวของท่านพุทธทาสภิกขุ นักปราชญ์ทางธรรมในแผ่นดินบ้านเกิด ดังมีข้อมูลว่าเขาศึกษาธรรมของท่านพุทธทาส (ศิลา โคมฉาย, 2536ข : 50) และเนื้อหาเช่นนั้นก็ปรากฏในนวนิยายเรื่อง ทางเสียดังที่ท่านอง วงศ์พุทธ (2550 : 185-187) กล่าวไว้ในตอนที่ตัวเอกต้องเผชิญหน้ากับเสือร้ายกลางป่า

หลังผ่านประสบการณ์ทางอารมณ์อันหลากหลาย ทั้งความฮึกเหิม ความกลัว ความมีหวัง หมดหวัง จนกลายเป็นภาวะเหมือนตายด้าน ในที่สุดเมื่อเจอความตายในระยะประชิดกลายเป็นเหมือนภาวะเหมือนลอยคว้างไม่อาจยึดเหนี่ยวอะไรได้อีก นั่นคือ ภาวะของความว่าง หรือการไม่ยึดมั่นในตัวตน อันเป็นคำสอนที่ท่านพุทธทาสเน้นย้ำอยู่เสมอ

ส่วนกนกพงศ์ในงานประเภทเรื่องสั้น มีเรื่องที่กล่าวถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่บางเรื่อง เช่น โลกใบเล็กของซัลมาล ในรวมเรื่องสั้นชุด สะพานขาด และแมวแห่งบูเต๊ะกรือซอ ในรวมเรื่องสั้นชุด แผ่นดินอื่น ทั้งสองเรื่องนี้กล่าวถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมมุสลิม แต่งานที่กล่าวถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเด่นชัดที่สุดคือ สารคดีแนวอัตชีวประวัติเรื่อง บันทีกจากหุบเขาผนโพรยไพร งานชิ้นนี้เขียนขึ้นโดยลงพิมพ์เป็นตอนในนิตยสารไรเตอร์ และพิมพ์รวมเล่มครั้งแรกเมื่อปีพ.ศ. 2544 งานชิ้นนี้คล้ายกับวรรณกรรมหลังยุควิฤติเศรษฐกิจอีกหลายเรื่องหลังปี พ.ศ. 2540 ที่มักกล่าวถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื้อเรื่องเล่าถึงประสบการณ์ช่วงหนึ่งของกนกพงศ์ครั้งเคยพำนักอยู่ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งในหุบเขาชิงชันเชิงป่าเทือกเขาหลวง นครศรีธรรมราชเพื่อเขียนงานประพันธ์ แม้เรื่องจะเล่าถึงวิถีชีวิตในความเป็นนักเขียนของตัวเอง แต่มีหลายตอนที่ผู้แต่งเล่าอย่างเทียบเคียงกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่นเมื่อเล่าถึงความคิดที่อยู่เบื้องหลังการเลือกเป็นนักเขียนของตัวเองว่าเป็น การมองเห็นคุณค่าของงานเขียนว่าเป็นการงานแห่งชีวิตหรือการทำงานที่ทำให้ชีวิตมีความหมาย ผู้เขียนก็โยงแนวคิดนี้ไปสู่สิ่งที่อยู่เบื้องหลังการทำงานในเรือกสวนไร่นาของชาวบ้าน ในแง่ที่ว่าประโยชน์โภชนาผลอันเป็นเงินทองอาจไม่ใช่เป้าหมายเพียงหนึ่งเดียว แต่สิ่งสำคัญที่

ทำให้การงานมีคุณค่าหรือสร้างความหมายแก่ชีวิตก็คือ การเห็นคุณค่าของตัวเองในนามของหยาดเหงื่อแรงงาน (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2549 : 82) นอกจากนี้ยังกล่าวถึงคุณค่าอื่นๆที่ดำรงอยู่ในวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น การนับวันแบบจันทรคติอันเป็นตัวแสดงถึงวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับธรรมชาติ (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2549 : 136)ปรากฏการณ์ในวิถีแห่งวันอาทิตย์ที่ตลาดนัดไม่ได้เป็นแค่ตลาดการค้าหากแต่คือการนัดพบกันเพื่อนำดอกผลจากอีกที่หนึ่งไปแลกเปลี่ยนกับอีกที่หนึ่งเพื่อต่อสายใยแห่งชีวิต (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2549 : 148-149)รวมทั้งการกล่าวถึงศิลปะการแสดงพื้นบ้านอย่างมโนราห์ที่ไม่ได้เป็นแค่ศิลปะการแสดงเพื่อความบันเทิงเท่านั้น หากแต่มีแนวคิดเชื่อมโยงกับหลักปรัชญาทางศาสนา มีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่พระนิพพาน (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2549 : 168-169)

นอกจากนักประพันธ์ที่กล่าวถึงข้างต้น นักประพันธ์ชาวไทยที่มีผลงานโดดเด่น เน้นวิถีชีวิตของชาวชนบทภาคใต้ในการเขียนวรรณกรรมก็มีพนม นันทพฤกษ์ ศิริวร แก้วกาญจน์ และจำลอง ผึ้งชลจิตร พนม นันทพฤกษ์ เขียนวรรณกรรมเยาวชนไว้หลายเล่ม และได้รับรางวัลวรรณกรรมเยาวชนดีเด่นจากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติถึง 2 ครั้ง จากเรื่องเด็กชายชาวเลและบองหลา มีผลงานเขียนประเภท กวีนิพนธ์ เรื่องสั้นและนวนิยาย นวนิยายเรื่อง ดงคนดี ผู้เขียนมุ่งหวังที่จะใช้นิทานพื้นบ้านเป็นข้อมูลหลักในการเขียน พร้อมกันนั้นก็พยายามสอดใส่สีสันเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวชนบทภาคใต้ลงไปด้วย ส่วนนวนิยายเรื่องเด็กชายชาวเล ผู้เขียนตั้งใจให้เป็นบันทึกเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมของหมู่บ้านเล็กๆ ตามแถบชายฝั่งทะเลตะวันตกทางภาคใต้

ศิริวรรณ แก้วกาญจน์ มีผลงานผ่านเข้ารอบสุดท้ายรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ประจำปีประเทศไทย 8 ครั้ง (9 เล่ม) ผลงานนวนิยายที่ได้รับการกล่าวถึงกันอย่างกว้างขวางคือ เรื่อง ทัศนศาสตร์มโตะอิหม่ามสะตอปาคารเด ซึ่งนำเสนอปัญหาเชิงลึกใน 3 จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย นวนิยายเรื่องนี้ไม่ได้มีเจตนามุ่งค้นหาความจริงหรือบอกเล่าเรื่องราวสามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยตรงไปตรงมาแต่พยายามสะท้อนให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นผ่านมุมมองและเสียงเล่าของตัวละครมากกว่าลึบตัว ต่อมานวนิยายเล่มนี้ได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษโดย มาร์แชล บาร์นส์

นักประพันธ์ชาวใต้ที่มีผลงานโดดเด่นอีกคนหนึ่งคือจำลอง ฝั่งชลจิตร ในช่วงหลังวิกฤติเศรษฐกิจนักประพันธ์หลายคนก็หันไปให้ความสำคัญกับคุณค่าที่เคยดำรงอยู่ในวิถีดั้งเดิม ด้วยหวังว่านั่นอาจเป็นความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมที่จะช่วยให้สังคมอยู่รอด งานประพันธ์หลายเรื่องในช่วงนี้จึงให้ตัวเอกเดินทางเข้าสู่หมู่บ้าน ดังกรณีของ บันทีก จากหุบเขาฝนไพรไพโร (แม้จะเป็นงานเขียนแนวสารคดีแต่ก็มีโครงเรื่องไม่ต่างจากนวนิยาย) นวนิยายเรื่อง สิงห์สาโท ของวัฒน์ วรรณยางกูร เป็นต้น นวนิยายเรื่อง ในลึก ของจำลอง ก็ไม่ต่างไปจากนี้ ตัวเอกซึ่งได้รับผลกระทบจากพิษเศรษฐกิจฟองสบู่ต้องลาออกจากงานและผลจากเมืองหลวงกลับคืนสู่บ้านเกิด เรียนรู้ที่จะอยู่ได้ด้วยตนเอง พร้อมกับได้รู้ว่าทุนนิยมรุกคืบเข้าไปมากแล้วแม้ในชนบท แต่อย่างไรก็ตามก็ยังแสดงความหวังว่าความเข้มแข็งในวิถีชนบทยังมีอยู่ในตอนจบของเรื่องจึงจบลงด้วยประเพณีท้องถิ่น คือการให้ทานไฟ เพื่อจะเน้นย้ำถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมในวิถีดั้งเดิมว่ายังไม่ได้สูญและสมควรแก่การผดุงไว้หรือรื้อฟื้นเพื่อผดุงสังคมให้อยู่

รอดต่อไป

ดังกล่าวมานี้จึงเห็นได้ว่ากระแสธารความคิดและความรับผิดชอบต่อสังคมของนักประพันธ์ภาคใต้ แม้ดำรงอยู่อย่างไม่ได้แยกขาดจากส่วนกลาง แต่ส่วนหนึ่งก็อาศัยประสบการณ์ในสังคมท้องถิ่นเป็นแม่แบบในการตีความชีวิตและพยายามจะสกัดเอาคุณค่าบางประการในสังคมของตนอย่างตระหนักเห็นในความสำคัญว่าจะจะเป็นความเข้มแข็งที่จะนำพาสังคมไปสู่ความอยู่รอด

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องกลวิธีการกล่าวขัดแย้งในวรรณกรรมภาคใต้ : ตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาเอกสารและแหล่งข้อมูล โดยเลือกข้อมูลด้านภาษาจากบทสนทนาที่มีการกล่าวขัดแย้งในวรรณกรรมภาคใต้ที่สะท้อนสังคมท้องถิ่น เน้นทางด้านวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมซึ่งกำลังถูกกลืนหายไปในความก้าวหน้าทางวัตถุของสังคมใหม่ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นค่านิยม ความคิดเห็น และทัศนคติต่างๆ ของสังคมภาคใต้ และเป็นผลงานของนักเขียนภาคใต้ที่ได้รับรางวัล จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ ขนน้อยกลางทุ่งนา เด็กชายชาวเล บองหลา คนขี่ม้าขาว หลังเที่ยงคืน ดงคนดี ในลึก และทัศนศาสตร์มโตะอิหม่ามสะตอปาคารเด ผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์เฉพาะบทสนทนาที่แสดงถึงการกล่าวขัดแย้งกับคู่สนทนาเพื่อศึกษาว่ากลวิธีการกล่าวขัดแย้งในวรรณกรรมภาคใต้มีทั้งหมดกี่วิธี แต่ละกลวิธีมีความถี่ในการปรากฏแตกต่างกันอย่างไร

ผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลเหล่านั้นมาจำแนกตามประเภทของวจนกรรมตามแนวคิดของ Leech (1983) ซึ่งวจนกรรมของ Leech สามารถจำแนก

ลักษณะการใช้โดยอาศัยหน้าที่สื่อความของภาษาอย่างกว้างๆ ได้ 4 ประเภทดังนี้

1. การกล่าวแข่งขัน (Competitive) คือ วจนกรรมที่จุดมุ่งหมายทางวจนกรรมมีการแข่งขัน (Compete) กันกับจุดมุ่งหมายทางสังคม หมายความว่าผู้พูดต้องการให้ผู้อื่นทำตามสิ่งที่ตนต้องการ ซึ่งจัดว่าเป็นการบังคับอย่างหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันแม้ผู้พูดจะรู้ว่าการทำเช่นนั้นไม่สุภาพ แต่ก็ยังเห็นว่าจำเป็นต้องแจ้งความประสงค์นั้นของตนให้ผู้อื่นรับรู้ยู่ดี เช่น การสั่ง การขอความช่วยเหลือ การถาม

2. การกล่าวแสดงความเป็นมิตร (Convivial) คือ วจนกรรมที่จุดมุ่งหมายของวจนกรรมบรรจบ (Coincide) กันกับจุดมุ่งหมายทางสังคม หมายความว่าผู้พูดต้องการกล่าวให้ผู้อื่นรู้ว่าตนมีความคิดหรือความรู้สึกอย่างไร และในสังคมนั้นการกล่าวความรู้สึกเหล่านี้ถือเป็นมารยาทที่สมควรทำ เช่น การขอบคุณ การแสดงความยินดี การทักทาย การเชื้อเชิญ

3. การกล่าวแถลง (Collaborative) คือ วจนกรรมที่จุดมุ่งหมายของวจนกรรมไม่แยแส (Indifferent) หรืออีกนัยหนึ่งคือไม่ให้ความสำคัญหรือไม่ให้ความสนใจต่อจุดมุ่งหมายทางสังคม หมายความว่าผู้พูดต้องการให้ข่าวสารหรือข้อมูลแก่ผู้ฟังอย่างเดียว ไม่มีเจตนาที่จะแสดงความไม่สุภาพใดๆ ต่อผู้ฟัง เช่น การรายงาน การประกาศ การยืนยัน

4. การกล่าวขัดแย้ง (Conflictive) คือ วจนกรรมที่จุดมุ่งหมายของวจนกรรมมีความขัดแย้ง (Conflict) กับจุดมุ่งหมายทางสังคม หมายความว่าผู้พูดต้องการแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นของตนต่างๆ ที่รู้ว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นการกระทำที่

ไม่สุภาพ ซึ่งคล้ายกับวจนกรรมกลุ่มที่ 1 แต่จะมีความแตกต่างตรงที่วจนกรรมกลุ่มที่ 4 นี้ ระดับความรุนแรงของการรบกวนคู่สนทนาจะมากกว่าในวจนกรรมกลุ่มที่ 1 เพราะจะเป็นลักษณะของการแสดงความขัดแย้งที่ชัดเจนต่อคู่สนทนา เช่น การข่มขู่ การกล่าวหา การสาปแช่ง

เกณฑ์ในการพิจารณาความเห็นขัดแย้ง ผู้วิจัยจะพิจารณาจากเกณฑ์ทางเสียง คือการหยุดเว้นระยะเป็นเครื่องบ่งชี้ และเนื้อความที่สมบูรณ์ของแต่ละถ้อยคำ นำถ้อยคำดังกล่าวมาวิเคราะห์ว่าเป็นกลวิธีทางภาษาแบบใด โดยพิจารณาทั้งจากรูปภาษา เนื้อความของถ้อยคำ และอาศัยแนวคิดด้านวจนปฏิบัติศาสตร์เป็นเกณฑ์

การวิเคราะห์กลวิธีการกล่าวขัดแย้งของแต่ละข้อความย่อ่นั้น ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ทีละหน่วยข้อความย่อย โดยพิจารณาจากรูปภาษาและความหมายของหน่วยข้อความย่อย หากข้อความใดที่มีรูปภาษาบอกได้ทันทีว่าเป็นกลวิธีใด ผู้วิจัยจะนับว่าผู้พูดเลือกแสดงความเห็นกล่าวขัดแย้งด้วยกลวิธีนั้น แต่หากหน่วยข้อความใดไม่มีรูปภาษาที่สามารถระบุกลวิธีได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยก็จะพิจารณาความหมายของหน่วยข้อความนั้นเพื่อตีความหมายแล้วระบุว่าเป็นการเลือกใช้กลวิธีใด การนับจำนวนครั้งของกลวิธีที่ใช้กล่าวขัดแย้งนั้น ผู้วิจัยนับว่าการปรากฏ 1 ครั้ง เท่ากับการใช้กลวิธีนั้น 1 ครั้ง

ผลการวิจัย

1. กลวิธีการกล่าวขัดแย้งในวรรณกรรมภาคใต้ตามประเภทวจนกรรม

งานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาจากบทสนทนาที่มีการกล่าวขัดแย้งในวรรณกรรมภาคใต้จำนวน 8 เรื่อง คือเรื่อง 1. ขนน้อยกลางทุ่งนา พ.ศ.

2524 2. เด็กชายชาวเล พ.ศ. 2524 3. บองหลา พ.ศ. 2525 4. คนขี่ม้าขาว พ.ศ. 2527 5. หลังเที่ยงคืน พ.ศ. 2528 6. ดงคนตี พ.ศ. 2540 7. ในลึก พ.ศ. 2543 8. กรณีฆาตกรรมโต๊ะอิหม่ามสะตอปาร์คเด พ.ศ. 2549

ได้ผลการวิเคราะห์ กลวิธีการกล่าวขัดแย้งในวรรณกรรมภาคใต้ตามประเภทวัจนกรรม ดังนี้ ข้อมูลจากบทสนทนาในวรรณกรรมภาคใต้ ทั้ง 8 เรื่องมีบทสนทนาที่กล่าวขัดแย้งทั้งหมด 354 บทสนทนา มีกลวิธีการกล่าวขัดแย้งด้วยกลวิธีรวมทั้งหมด 18 กลวิธี ได้แก่ การให้เหตุผล การปฏิเสธ การต่อว่า การตั้งคำถาม การประชด การให้คำแนะนำ การกล่าวอ้างบุคคล การผัดผ่อน การขอร้อง การคาดคะเน การข่มขู่ การยกตัวอย่าง การทำทนาย การแสดงความไม่แน่ใจ การขอขอบคุณ การปลอบใจ การให้คำมั่นสัญญา และการอธิบาย

1.1 การกล่าวแข่งขัน (Competitive)

การกล่าวแข่งขันมีบทสนทนาที่แสดงกลวิธีการกล่าวขัดแย้งทั้งหมด 137 บทสนทนา พบการใช้กลวิธีการกล่าวขัดแย้ง 16 กลวิธี นับจำนวนกลวิธีเหล่านั้นได้ทั้งหมด 213 ครั้ง

วัจนกรรมการกล่าวแข่งขันมีกลวิธีการกล่าวขัดแย้งที่ปรากฏมากที่สุด ได้แก่กลวิธี การให้เหตุผล จำนวน 79 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 37.08 รองลงมาคือ การปฏิเสธ จำนวน 71 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 33.33 การต่อว่า จำนวน 17 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.02 และการตั้งคำถาม จำนวน 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.69 ส่วนกลวิธีที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ การให้คำมั่นสัญญา การอธิบาย และการปลอบใจ จำนวน 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.46

สำหรับวัจนกรรมการกล่าวแข่งขันกลวิธีการให้เหตุผลนิยมใช้มากที่สุดในการกล่าวขัดแย้ง

คู่สนทนา คือการอ้างเหตุผลและความจำเป็นต่างๆ เพื่อแสดงหรือพยายามอธิบายรายละเอียดต่างๆ ที่เป็นความจริงหรือให้เหตุผลที่ถูกต้องให้ผู้ที่สนทนาด้วยได้รับทราบ ส่วนการปฏิเสธเป็นกลวิธีที่ผู้พูดใช้กล่าวขัดแย้งคู่สนทนา รองลงมาในกรณีที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังที่สนทนาด้วยทราบว่าตนไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่คู่สนทนากล่าวหรือเป็นการปฏิเสธสิ่งที่ผู้สนทนาขอร้องหรือขอความช่วยเหลือแล้วผู้พูดไม่สามารถปฏิบัติตามคำขอได้จึงใช้ถ้อยคำปฏิเสธออกไป ในบางครั้งผู้พูดอาจกล่าวปฏิเสธซ้ำๆ เพื่อยืนยันว่าตนไม่รับรู้ในสิ่งที่ผู้สนทนาด้วยพูดหรือไม่เห็นด้วยกับความคิดของผู้สนทนาเพื่อต้องการเน้นย้ำว่าไม่สามารถทำตามได้หรือไม่เห็นด้วยจริงๆ กลวิธีการปฏิเสธปรากฏโดยลำพังนิยมใช้มากที่สุด กลวิธีการปฏิเสธปรากฏร่วมกับกลวิธีการให้เหตุผลเป็นรูปแบบที่ปรากฏรองลงมา กลวิธีดังกล่าวถึงแม้ว่าผู้พูดจะไม่เห็นด้วย ไม่สามารถทำตามคำขอร้องได้ก็จะพบว่าเมื่อใช้กลวิธีการปฏิเสธแล้วก็จะตามด้วยกลวิธีการให้เหตุผลประกอบการปฏิเสธเพื่ออ้างเหตุผลความจำเป็นต่างๆ ที่เป็นความจริงหรือให้เหตุผลที่ถูกต้องให้ผู้ฟังที่สนทนาได้รับทราบ

สำหรับกลวิธีการต่อว่า การประชด และการข่มขู่ ก็ปรากฏในวัจนกรรมกลุ่มนี้เช่นเดียวกับการใช้กลวิธีดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้พูดไม่พอใจคู่สนทนาจึงใช้กลวิธีที่ไม่ให้เกียรติ และไม่เกรงใจในการกล่าวขัดแย้งกลับไป ซึ่งการใช้กลวิธีดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดความรุนแรงตามมา เพราะผู้พูดใช้ถ้อยคำที่แฝงไปด้วยการยั่ววนโทสะของคู่สนทนาและคิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเพราะคู่สนทนาของตนเป็นสาเหตุที่เกิดขึ้นจึงกล่าวต่อว่าและกล่าวประชดกลับไป และหากรุนแรงถึงขั้นข่มขู่ว่าจะทำร้ายด้วยวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการชกหน้า หรือข่มขู่ว่าจะยิง

ให้ตาย เป็นต้น เพราะฉะนั้นสำหรับ วจนกรรณกลุ่มนี้จึงเป็นวจนกรรณกลุ่มที่ก่อให้เกิดความรุนแรงตามมาได้เช่นกันแม้ว่าจะใช้กลวิธีดังกล่าวไม่มากก็ตาม

2. การกล่าวแสดงความเป็นมิตร (Convivial)

การกล่าวแสดงความเป็นมิตรมีบทสนทนาที่แสดงกลวิธีการกล่าวขัดแย้งทั้งหมด 28 บทสนทนา พบการใช้กลวิธีการกล่าวขัดแย้ง 7 กลวิธี นับจำนวนกลวิธีเหล่านั้นได้ทั้งหมด 43 ครั้ง

วจนกรรณการกล่าวแสดงความเป็นมิตรมีกลวิธีการกล่าวขัดแย้งที่ปรากฏมากที่สุด ได้แก่ กลวิธีการให้เหตุผล จำนวน 17 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 39.53 รองลงมา คือ การปฏิเสธ จำนวน 13 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 30.23 การผัดผ่อน จำนวน 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.30 การให้คำแนะนำและการขอบคุณ จำนวน 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.97 ส่วนกลวิธีที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ การตั้งคำถาม จำนวน 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.32

สำหรับวจนกรรณการกล่าวแสดงความเป็นมิตร กลวิธีการให้เหตุผลนิยมใช้มากที่สุดใน การกล่าวขัดแย้งคู่สนทนา คือการอ้างเหตุผลและความจำเป็นต่างๆ เพื่อแสดงหรือพยายามอธิบายรายละเอียดต่างๆ ที่เป็นความจริงหรือให้เหตุผลที่ถูกต้องให้ผู้ที่ตนสนทนาด้วยได้รับทราบ กลวิธีการปฏิเสธเป็นกลวิธีที่ผู้พูดใช้กล่าวขัดแย้งคู่สนทนา รองลงมา ในกรณีที่ผู้พูดต้องการให้ผู้สนทนาด้วยทราบว่าตนไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่คู่สนทนา กล่าวหรือเป็นการปฏิเสธสิ่งที่คู่สนทนาขอหรือขอความช่วยเหลือแล้วผู้พูดไม่สามารถปฏิบัติตามคำขอได้ จึงใช้ถ้อยคำปฏิเสธออกไป กลวิธีดังกล่าวถึงแม้ว่าผู้พูดจะไม่เห็นด้วย ไม่สามารถทำตามคำขอหรือได้ ก็พบว่าเมื่อใช้กลวิธีการปฏิเสธแล้วก็จะตามด้วย กลวิธีการให้เหตุผลประกอบการปฏิเสธเพื่ออ้าง

เหตุผลความจำเป็นต่างๆ ที่เป็นความจริงหรือให้เหตุผลที่ถูกต้องให้ผู้สนทนาได้รับทราบ ในกรณีที่ให้เหตุผลเพียงประการเดียวในการกล่าวขัดแย้งคู่สนทนาอาจจะแสดงได้ว่าผู้ที่กล่าวแย้งไม่ได้ใส่ใจที่จะให้รายละเอียดที่ไม่เห็นด้วยมากนักแต่ถ้าใช้กลวิธีการปฏิเสธ+การให้เหตุผล ย่อมแสดงให้เห็นว่าผู้สนทนาด้วยถึงแม้จะไม่ได้เห็นด้วยแต่ก็พยายามที่จะอธิบายเพื่อให้เหตุผลประกอบ ในส่วนของการใช้กลวิธีการขอบคุณ+การผัดผ่อนก็เป็นรูปแบบกลวิธีที่นิยมใช้เช่นเดียวกัน ผู้พูดใช้กลวิธีการขอบคุณในน้ำใจที่ผู้อื่นหยิบยื่นให้เนื่องจากเกรงใจจึงกล่าวขอบคุณและกล่าวผัดผ่อนเพื่อเป็นการกล่าวขัดแย้งที่ผู้พูดพยายามจะรักษาหน้าของคู่สนทนา หรือเป็นการให้เกียรติคู่สนทนาโดยไม่กล่าวปฏิเสธโดยตรง เป็นการกล่าวเพื่อเลื่อนเวลาออกไป แล้วค่อยทำให้ในภายหลังหรือในบางครั้งเป็นเพียงการผัดผ่อนเพื่อไม่ให้คู่สนทนาเสียใจ โดยไม่แน่ใจว่าท้ายที่สุดแล้วจะได้ทำตามที่ตนได้กล่าวผัดผ่อนไว้หรือไม่

สำหรับวจนกรรณกลุ่มการกล่าวแสดงความเป็นมิตร วจนกรรณกลุ่มนี้แสดงถึงความสามัคคีกลมเกลียวกัน และเป็นการใช้ภาษาเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ดังนั้นเมื่อมีสถานการณ์ที่ต้องกล่าวขัดแย้ง จึงมักใช้กลวิธีที่ประนีประนอม และใช้ภาษาที่คำนึงถึงความรู้สึกของคู่สนทนาเป็นประการสำคัญ ดังนั้นสำหรับวจนกรรณในกลุ่มนี้จึงไม่พบกลวิธีการกล่าวขัดแย้งที่ก่อให้เกิดความรุนแรงเช่นกลุ่มอื่น

3. การกล่าวแถลง (Collaborative)

การกล่าวแถลงมีบทสนทนาที่แสดงวจนกรรณการกล่าวขัดแย้งทั้งหมด 138 บทสนทนา พบการใช้กลวิธีการกล่าวขัดแย้ง 13 กลวิธี นับจำนวนกลวิธีเหล่านั้นได้ทั้งหมด 172 ครั้ง

วจนกรรการกล่าวแถลเป็นวจนกรรการที่ผู้พูดต้องการให้ข่าวสารหรือข้อมูลแก่ผู้ฟังเพียงอย่างเดียว ไม่มีเจตนาที่จะแสดงความสุภาพหรือไม่สุภาพใดๆ ต่อผู้ฟัง เช่น การรายงาน การประกาศ การยืนยัน การบอกกล่าว กลวิธีที่นิยมใช้มากที่สุดคือกลวิธี การให้เหตุผล จำนวน 68 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 39.53 รองลงมา คือ การปฏิเสธ จำนวน 35 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20.34 การตั้งคำถาม จำนวน 23 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.37 และการต่อว่า จำนวน 21 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 12.20 ส่วน กลวิธีที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ การคาดคะเน การยกตัวอย่าง และการทำทาย จำนวน 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.58

กลวิธีการให้เหตุผลเป็นกลวิธีที่ผู้พูดใช้กล่าวขัดแย้งคู่สนทนามากที่สุด การให้เหตุผลจึงนับได้ว่าเป็นกลวิธีที่เลือกใช้บ่อยที่สุดในชีวิตประจำวัน เป็นกลวิธีที่ผู้พูดอ้างเหตุผลและความจำเป็นต่างๆ เพื่อแสดงหรือพยายามอธิบายรายละเอียดต่างๆ ที่เป็นความจริงหรือให้เหตุผลที่ถูกต้องให้ผู้ที่สนทนาด้วยได้รับทราบ

สำหรับกลวิธีการปฏิเสธก็ปรากฏการใช้มากเช่นเดียวกัน ในกรณีที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ที่สนทนาด้วยทราบว่าตนไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่คู่สนทนา กล่าวหรือเป็นการปฏิเสธสิ่งที่คู่สนทนาขอร้องหรือขอความช่วยเหลือแล้วผู้พูดไม่สามารถปฏิบัติตามคำขอได้จึงใช้ถ้อยคำปฏิเสธออกไป ในบางครั้งผู้พูดอาจกล่าวปฏิเสธซ้ำๆ เพื่อยืนยันว่าตนไม่รู้ในสิ่งที่คู่สนทนาด้วยพูดหรือไม่เห็นด้วยกับความคิดของคู่สนทนาเพื่อต้องการเน้นย้ำว่าไม่สามารถทำตามได้หรือไม่เห็นด้วยจริงๆ การปฏิเสธเป็นกลวิธีที่สังเกตได้อย่างชัดเจนจากรูปภาษา คือมักจะมีคำว่า “ไม่” “ไม่ใช่” “ไม่รู้” “ไม่ทราบ” “ไม่ได้ทำ” “เปล่า” ปรากฏอยู่ในข้อความ

สำหรับกลวิธีการต่อว่าปรากฏในกรณีที่ผู้พูดมีความรู้สึกว่าเป็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพราะบุคคลอื่นหรือปัจจัยอื่นๆ ไม่เกี่ยวข้องกับคู่พูดแต่ประการใด และโดยส่วนใหญ่แล้วผู้พูดก็มักจะคิดว่าคู่สนทนาของตนนั้นเองที่เป็นสาเหตุให้ปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น หรือทำให้เรื่องราวต่างๆ แ่ล่ง จึงกล่าวต่อว่าออกมาโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของคู่สนทนา

4. การกล่าวขัดแย้ง (Conflictive)

การกล่าวขัดแย้งมีบทสนทนาที่แสดงกลวิธีการกล่าวขัดแย้งทั้งหมด 51 บทสนทนา พบการใช้กลวิธีการกล่าวขัดแย้ง 9 กลวิธี นับจำนวนกลวิธีเหล่านั้นได้ทั้งหมด 60 ครั้ง

วจนกรรการกล่าวขัดแย้ง มีกลวิธีการกล่าวขัดแย้งที่ปรากฏมากที่สุดได้แก่ กลวิธีการให้เหตุผล จำนวน 20 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาคือ การปฏิเสธและการตั้งคำถาม จำนวน 12 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20.00 การต่อว่า จำนวน 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.33 ส่วนกลวิธีที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ การให้คำแนะนำ และการปลอบใจ จำนวน 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.6

กลวิธีการให้เหตุผลเป็นกลวิธีที่ผู้พูดใช้กล่าวขัดแย้งคู่สนทนามากที่สุด การให้เหตุผลจึงนับได้ว่าเป็นกลวิธีที่เลือกใช้บ่อยที่สุดในชีวิตประจำวัน เป็นกลวิธีที่ผู้พูดอ้างเหตุผลและความจำเป็นต่างๆ เพื่อแสดงหรือพยายามอธิบายรายละเอียดต่างๆ ที่เป็นความจริงหรือให้เหตุผลที่ถูกต้องให้ผู้ที่สนทนาด้วยได้รับทราบ รองลงมาคือ กลวิธีการปฏิเสธและการตั้งคำถาม ใช้การปฏิเสธในกรณีที่ผู้พูดต้องการให้ผู้ที่สนทนาด้วยทราบว่าตนไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่คู่สนทนา กล่าวหรือเป็นการปฏิเสธสิ่งที่คู่สนทนาขอร้องหรือขอความช่วยเหลือแล้วผู้พูดไม่

สามารถปฏิบัติตามคำขอได้จึงใช้ถ้อยคำปฏิเสธออกไป การปฏิเสธเป็นกลวิธีที่สังเกตได้อย่างชัดเจนจากรูปภาษา คือมักจะมีคำว่า “ไม่” “ไม่ใช่” “ไม่รู้” “ไม่ทราบ” “ไม่ได้ทำ” “เปล่า” ปรากฏอยู่ในข้อความ สำหรับการตั้งคำถามปรากฏในกรณีที่ต้องการให้ผู้ที่สนทนาด้วยได้อธิบายรายละเอียดถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นว่ามีความเป็นมาเป็นไปอย่างไร เป็นสิ่งที่ผู้ถามไม่เข้าใจหรือเข้าใจไม่ชัดเจน กลวิธีนี้ปรากฏรูปภาษาให้เห็นเช่นคำว่า “ทำไม” “อะไร” “ที่ไหน” “เมื่อไหร่” เป็นต้น

นอกจากกลวิธีการปฏิเสธและการตั้งคำถามแล้ว กลวิธีการต่อว่าและการทำทนายปรากฏในกรณีที่การแสดงให้เห็นว่าผู้พูดรู้สึกไม่พอใจจึงแสดงความรู้สึกออกมาด้วยคำพูดที่รุนแรงกระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของคู่สนทนาเพื่อให้คู่สนทนาทราบถึงข้อบกพร่องของตนเอง หรือต้องการให้คู่สนทนา รู้สึกเสียหน้า หรือแสดงการต่อว่าด้วยคำหยาบ ในกรณีการทำทนายผู้พูดจะกล่าวแย้งด้วยถ้อยคำที่รุนแรงทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา โดยแสดงให้คู่สนทนาเห็นว่าตนนั้นไม่เกรงกลัวหรือคิดตรงข้ามอย่างสิ้นเชิง เป็นการแสดงออกที่ไม่เกรงใจและไม่รักษาหน้าของผู้ที่สนทนาด้วย กลวิธีดังกล่าวจะทำให้เพิ่มความรุนแรงของประเด็นที่กำลังสนทนาและอาจต่อเนื่องไปจนถึงการใช้กำลังทำร้ายร่างกายของอีกฝ่าย ลักษณะของคำพูดที่เป็นการกล่าวทนายมักจะอ้างถึงข้อดีหรือความเก่งกาจของตนประกอบ

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้จำแนกวัจนกรรมออกเป็นกลุ่มต่างๆ ตามแนวคิดของ Leech เนื่องจากผู้วิจัยมีความเห็นว่าการเลือกใช้กลวิธีการ

กล่าวขัดแย้งของผู้ส่งสารย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในการสนทนาด้วย กลวิธีการกล่าวขัดแย้งในวัจนกรรมทั้ง 4 ประเภท สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การกล่าวแข่งขัน (Competitive) การกล่าวแข่งขันมีบทสนทนาที่แสดงกลวิธีการกล่าวขัดแย้งทั้งหมด 137 บทสนทนา พบการใช้กลวิธีการกล่าวขัดแย้ง 16 กลวิธี นับจำนวนกลวิธีเหล่านั้นได้ทั้งหมด 213 ครั้ง

2. การกล่าวแสดงความเป็นมิตร (Convivial) การกล่าวแสดงความเป็นมิตรมีบทสนทนาที่แสดงกลวิธีการกล่าวขัดแย้งทั้งหมด 28 บทสนทนา พบการใช้กลวิธีการกล่าวขัดแย้ง 7 กลวิธี นับจำนวนกลวิธีเหล่านั้นได้ทั้งหมด 43 ครั้ง

3. การกล่าวแถลง (Collaborative) การกล่าวแถลงมีบทสนทนาที่แสดงวัจนกรรมการกล่าวขัดแย้งทั้งหมด 138 บทสนทนา พบการใช้กลวิธีการกล่าวขัดแย้ง 13 กลวิธี นับจำนวนกลวิธีเหล่านั้นได้ทั้งหมด 172 ครั้ง

4. การกล่าวขัดแย้ง (Conflictive) การกล่าวขัดแย้งมีบทสนทนาที่แสดงกลวิธีการกล่าวขัดแย้งทั้งหมด 51 บทสนทนา พบการใช้กลวิธีการกล่าวขัดแย้ง 9 กลวิธี นับจำนวนกลวิธีเหล่านั้นได้ทั้งหมด 60 ครั้ง

สำหรับกลวิธีการปลอบใจ ผู้วิจัยพบว่า กลวิธีการปลอบใจจะเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่มีการกระทำการเสียหายเท่านั้น ซึ่งจากบทสนทนาในนวนิยายปรากฏเหตุการณ์ดังกล่าว 2 ครั้ง จึงปรากฏการปลอบใจ 2 ครั้ง ซึ่งประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพรพรชัย สายหรุ่น (2542) ได้ศึกษาเรื่องกลวิธีการปฏิเสธในภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ : การศึกษาการถ่ายโอนทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ ธนพรพรชัย

กล่าวว่าการใช้คำกล่าวปลอบใจจะพบเพียงในสถานการณ์ที่มีการกระทำความเสียหายเท่านั้น

จากการใช้กลวิธีการกล่าวขัดแย้งในแต่ละกลุ่มวัฒนธรรมจะพบว่าไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของการให้เหตุผล เพียงประการเดียว การปฏิเสธเพียงประการเดียว หรือปรากฏการใช้คู่กันกับกลวิธีอื่นๆ เช่น การให้เหตุผล+การปฏิเสธ การปฏิเสธ+การให้เหตุผล หรือการให้เหตุผลแล้วตามด้วยกลวิธีอื่นๆ ย่อมแสดงให้เห็นว่าการกล่าวขัดแย้งบุคคลอื่นนั้น อาจก่อให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อกันได้ เพราะฉะนั้น การให้เหตุผลจึงเป็นกลวิธีที่นิยมใช้มากที่สุดเพื่ออธิบายถึงเหตุผลความจำเป็นต่างๆ ให้ผู้ที่สนทนาด้วยทราบว่าผู้พูดคิดเช่นใด มีความจำเป็นอะไร และหากไม่สามารถทำตามคำขอร้องหรือคิดเห็นตรงข้ามกับคู่สนทนา ก็พบว่าจะใช้กลวิธีการปฏิเสธเพื่อแสดงวัตถุประสงค์ชัดเจน ตรงประเด็น ดังนั้นหากไม่เห็นด้วยหรือมีความคิดเห็นที่แตกต่างออกไปก็จะใช้กลวิธีการปฏิเสธเพื่อแสดงความเห็นที่ขัดแย้งทันที อาจจะใช้กลวิธีการปฏิเสธแล้วตามด้วยกลวิธีการให้เหตุผล เพื่ออธิบายถึงสาเหตุที่ไม่สามารถช่วยเหลือได้ ทำตามได้ หรือปฏิเสธแล้วตามด้วยการให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในแต่ละกลุ่มวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กนกพงศ์ สงสมพันธุ์. (2549). **บันทึกจากหุบเขาฝนโปรยไพร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : นาคร.
- จำลอง ฝั่งชลจิตร. (2524). **ขนานน้อยกลางทุ่งนา**. กรุงเทพฯ : แพรว.
- _____. (2527). **คนขี้ม้าขาว**. กรุงเทพฯ : บ้านหนังสือ.
- _____. (2528). **หลังเที่ยงคืน**. กรุงเทพฯ : บ้านหนังสือ.
- _____. (2543). **ในลิ้ง**. กรุงเทพฯ : สมิต.
- เจตนา นาควัชร. (2520). **วรรณคดี วรรณคดีวิจารณ์และวรรณคดีศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- ดวงมน จิตรจํานงค์. (2541). **วรรณคดีวิจารณ์ระหว่าง พ.ศ. 2500-2525, ใน ทอใหม่ในสายน้ำ 200 ปี วรรณคดีวิจารณ์ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น.
- ทำนอง วงศ์พุทธร. (2552). **สำนึกทางสังคมในนวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ. 2520 - 2547**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ธนพรพรชัย หุ่น. (2542). **กลวิธีการปฏิเสธในภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ : การศึกษาการถ่ายโอนทางวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. (2543). **วิเคราะห์วรรณคดีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ศยาม.
- ปวีณา วัชรสุวรรณ. (2548). **กลวิธีทางภาษาในการแสดงวัฒนธรรมการกล่าวขัดแย้งของนักเรียนเมื่อครูกล่าวผิด. ในวารสารภาษาและวรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พนม นันทพฤกษ์. (2524). **เด็กชายชาวเล**. กรุงเทพฯ : ต้นหมาก.
- _____. (2525). **บองหลา**. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.
- _____. (2540). **ดงคนตี**. กรุงเทพฯ : มิ่งมิตร.
- ไพโรธ เลิศพิริยภม. (2539). **วรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ : ฝ่ายเอกสารตำรา สำนักส่งเสริมวิชาการสถาบันราชภัฏธนบุรี.
- วินิตา ดิถียนต์. (2537). **วรรณกรรมไทยในสองทศวรรษ พ.ศ. 2500-2530 และ 2531 - 2540 ปากกาชนน**. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.
- ศิริวรรณ แก้วกาญจน์. (2549). **กรณีฆาตกรรมโต๊ะอิหม่ามสะตอป่า การ์เด**. กรุงเทพฯ : ผจญภัย.
- ศิลา โคมฉาย (นามปากกา). (2536ก). **ภาพคำนี้ถึงฤดูหนาวอันยาวนาน. ใน ไรเตอร์**. (สิงหาคม) 14 - 18.
- _____. (2536ข). **เรื่องจากปก. ใน ไรเตอร์**. (พฤศจิกายน) : 45 - 62.
- สุจริตลักษณ์ ติผดุง. (2549). **วัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น**. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุภาสินี โพธิวิทย์. (2547). **กลวิธีการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งในภาษาไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Leech, G. (1983). **Principles of Pragmatics**. New York : Longman.

Yule, G. (1996). **Pragmatics**. London : Oxford University press.